

«Foc d'ocell»

i altres poemes de Blai Bonet

Llucia Serra Ferre

**Generalitat
de Catalunya**

«Foc d'ocell» i altres poemes de Blai Bonet

Orientacions didàctiques i propostes per a l'aula

Llucia Serra Ferre

Departament d'Educació i Formació Professional

Subdirecció General de Llengües

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

Febrer 2026

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, aquest treball està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar [en aquest enllaç](#).

Amics, desfermau la nau
i navegau damunt mi.

«Germà del mar»

Blai Bonet

Entre el coral i l'espiga, 1952

Índex

Introducció. 2026: Any Blai Bonet	5
Breu apunt biogràfic	6
Algunes propostes per treballar la biografia de Blai Bonet a l’aula.....	10
21 de març: Dia Mundial de la Poesia	12
«Foc d’ocell»: poema DMP 2026	14
Un tast de la poesia de Blai Bonet	22
«Mariner absent».....	22
«Déu company»	25
«Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n’Amat a l’ombra?»	30
«Lo pus bell catalanesc del món»	32
Qüestió d’estil	36
Referències bibliogràfiques i altres recursos didàctics.....	40

Introducció. 2026: Any Blai Bonet

L'any 2026 se celebren els cent anys del naixement de Blai Bonet. Aquest dossier neix de la voluntat d'oferir eines útils per a la lectura i la comprensió de la seva obra a les aules de secundària. Som conscients que l'obra de Bonet és complexa i extensa, però també estem convençuts que, amb l'acompanyament adequat, pot captivar els joves lectors. Perquè es tracta d'una poesia sorprenent, moderna i suggeridora, capaç de connectar amb els interessos de l'alumnat.

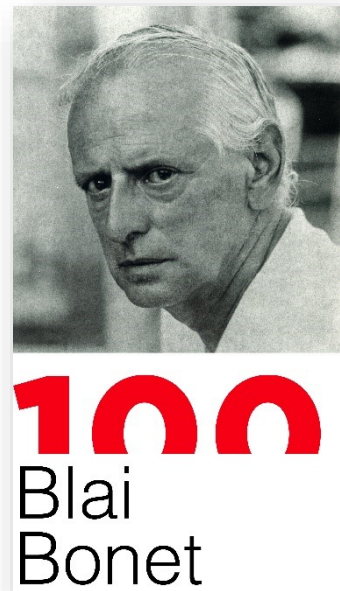
El dossier s'ha plantejat com un material de suport per al professorat de secundària i de batxillerat. No és un dossier d'activitats perquè l'alumnat hi treballi directament, sinó una guia de treball per facilitar algunes nocions essencials sobre el poeta, un tast de poemes diversos (quant a temàtica, mètrica, recursos literaris, extensió, etc.) i propostes de treball.

Hi trobareu, en primer lloc, un breu apunt biogràfic, que inclou versos autobiogràfics de Bonet. A continuació, hi ha un apartat a la importància de la celebració del Dia Mundial de la Poesia, enguany dedicat a l'autor. Tot seguit, «Foc d'ocell», el poema seleccionat per a aquesta commemoració. Els apartats següents presenten altres poemes rellevants de l'escriptor, amb propostes d'activitats tant de comprensió i d'aprofundiment com de creació. Convidem el professorat a seleccionar i utilitzar lliurement tot el que consideri adequat per a cada grup d'alumnes. Algunes propostes, com ara l'elaboració de videopoemes, són extensibles a tots els poemes del dossier, a criteri del docent.

La millor manera de conèixer l'obra poètica de Bonet és a partir de la *Poesia completa* (Edicions 1984, 2014), a cura de Nicolau Dols i Gabriel de la S. T. Sampol i amb pròleg de Margalida Pons, que ja li va dedicar un capítol a la seva tesi doctoral. L'hem fet servir com a punt de partida per a l'elaboració d'aquest dossier i us convidem a consultar-lo si desitgeu conèixer més a fons l'autor. Un bon camí per aprofundir en la vida de Bonet és a través dels seus dietaris, reeditats, també, l'any 2014.

I la millor manera de retre homenatge a Blai Bonet és coneixent-ne l'obra, llegint-lo i aportant als seus poemes les nostres lectures úniques i individuals per fer realitat, així, les paraules de l'autor:

Voldria que, si qualcú vos pregunta per mi, sempre li pugueu respondre allò que podeu dir de qualsevol de vosaltres mateixos:
—En Blai sempre és allí, viu: il·lumina el seu país.

Breu apunt biogràfic

Blai Bonet és un dels grans escriptors de la poesia mallorquina de postguerra.

Neix a Santanyí (Mallorca) l'any 1926, en el si d'una família humil: el seu pare era garriguer¹. Entre els deu i els quinze anys, estudia al seminari de Palma, on llegeix els grans clàssics grecs i llatins. Però, malalt de tuberculosi pulmonar, ha d'abandonar els estudis eclesiàstics.

Amic clar com el pa,
quan la guerra civil d'Espanya alçava
la blancor dels camins, jo era un al·lot
que duia corns i escorça a les butxaques.

El foc del poble i el tigre terrestre
obscurien la calç a dins les cases,
i el noi, que ara no soc, anava al mar
de Montdragó i duia a la cintura
de couro una pistola niquelada.

Primeres dues estrofes d'«El mar de Montdragó»,
de *Comèdia* (1960).

GLOSSARI

al·lot: noi

corn: caragol de mar

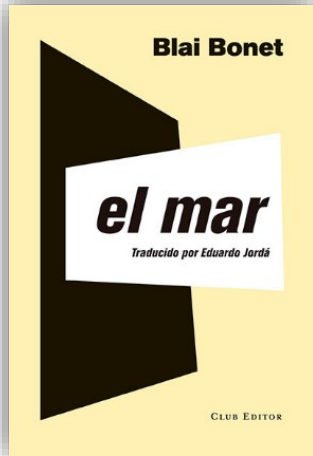
niquelada: coberta d'una
capa de níquel

Parc natural de Montdragó, a Mallorca

Font: illesbalears.travel

¹ A Mallorca, els garriguers eren figures clau que treballaven a les possessions (masies): s'ocupaven de supervisar les tasques que s'hi duïen a terme, per exemple la recol·lecció, l'extracció de llenya o el control de la caça.

Font: Club Editor

Encara que primer torna a Santanyí, fa una estada llarga al sanatori antituberculós de Caubet, a Banyola. Allà escriu la novel·la *El mar* (premi Joanot Martorell 1957), que inicialment tenia unes vuit-centes pàgines, però que va retallar notablement a partir de les instruccions de l'editor. Aquesta censura s'explica, en part, a causa de l'erotisme i les relacions homosexuals que s'hi relaten. Es tracta, a més, d'una novel·la agosarada i insòlita que va generar gran impacte en la crítica catalana de l'època. L'any 2000 se'n va fer una [versió cinematogràfica](#), dirigida per Agustí Villaronga.

Un altre referent important per a Blai Bonet és Bernat Vidal i Tomàs, apotecari de Santanyí, que li farà de mentor i que l'introduirà en la lectura de la 'Generació del 27' espanyola.

Entre 1950 i 1952 publica els reculls de poemes *Quatre poemes de Setmana Santa*, *Entre el coral i l'espiga* i *Cant Espiritual*. Aquest darrer llibre va guanyar el Premi Ossa Menor de 1952, guardó que permet que Bonet es doni a conèixer a Catalunya, ja que *Cant Espiritual* duu un pròleg del prestigiós poeta Salvador Espriu. A més, Bonet entra en contacte amb Carles Riba. Espriu, Riba i altres membres de la intel·lectualitat barcelonina financien a Bonet un tractament antituberculós en una clínica de Barcelona i l'instal·len a la masia del Montseny.

Tots aquests fets, la formació eclesiàstica i grecollatina i la malaltia, condicionen profundament l'obra de Blai Bonet. D'una banda, és fàcil detectar-hi un sentiment religiós angoixat i ambivalent, que es tradueix en la recerca de Déu, encara que de vegades sigui crític i presenti dubtes espirituals. D'altra banda, també reflexiona al voltant de la malaltia, que Bonet afronta amb rebel·lia i des d'una perspectiva vitalista². Durant les estades als sanatoris, Bonet escriu, llegeix, coneix altres malalts i està en contacte

Sanatori de Caubet, Mallorca.

Font: [Endrets.cat](#)

² Pot ser interessant comparar l'actitud i les reflexions de Bonet amb les que plantegen altres poetes que han literaturitzat l'experiència de la malaltia. Pensem, per exemple, en l'obra de Joan Salvat-Papasseit, de Màrius Torres o de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, que també patiren de tuberculosi i varen ser internats en sanatoris, experiències que deixen petjada a la seva obra escrita.

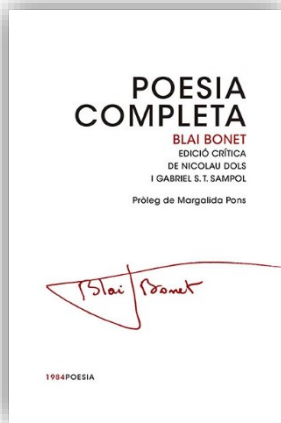
amb la natura. Al poema «Company d'habitació», de *L'Evangeli segons un de tants* (1962), s'hi incorporen, per exemple, els medicaments i els estris quotidians que els envolten:

I ja es veia. Però vares deixar
els calaixos tan endreçats, sobretot el de l'esparadrap,
el tub d'Optalidon, la Mercromina,
la capsa de gomes marca Turcois,
el sabó Lux, el tub de Colgate,
les ulleres de sol de només posar-te segons quins matins,
que et vaig veure estrictament bon noi,
amb els deu manaments i la família a seixanta quilòmetres
del teu carnet de necessitat.

GLOSSARI

Optalidon: analgèsic
habitual als anys 80

L'obra de Bonet és complexa i polièdrica. Proposa un llenguatge propi i una poesia existencialista i experimental que, durant els anys 50 i 60, triomfen a l'estranger però tenen, encara, poca trajectòria en la literatura catalana. És un poeta innovador i sorprenent que evoluciona i es transforma amb el temps. Així, existeix un salt significatiu entre els primers llibres de poemes i *Comèdia* (1960), un llibre que tradueix els canvis vitals de Bonet a la poesia: hi redueix l'ús de metàfores i hi incorpora els temes socials, amb un llenguatge que busca reflectir l'oralitat i, fins i tot, l'argot.

El gruix de la seva obra es concentra en aquestes dues dècades. El 1962 publica *L'Evangeli segons un de tants* (premi Carles Riba), que triga uns anys a veure la llum a causa de la censura. El 1969 publica la novel·la *Míster Evasió*, que incorpora tècniques narratives innovadores com el *flash-back* o retrospecció, el monòleg interior o la incorporació de nous registres, com ara el llenguatge col·loquial o les onomatopeies. Posteriorment, publica dos volums de memòries: *Els ulls* (1973) i *La mirada* (1975).

Encara que parlem de transformació i evolució en l'obra de Bonet, segons la filòloga i professora Margalida Pons, cal entendre la seva obra com un tot global en què hi ha una «repetició expansiva». És a dir, que els canvis i les innovacions que introdueix no condueixen a l'abandonament dels llibres anteriors. Hi ha un nucli temàtic i estilístic que es repeteix, però que alhora s'expandeix amb incorporacions noves, com un cos que creix.

Al pròleg a *Cant de l'arc*, Bonet es compara a una casa en obres, en una analogia que evidencia la voluntat de creixement i de transformació del poeta:

Jo soc un home que posa tenacitat i ferro espiritual en la tasca d'aconseguir ser un home sense intimitat. Jo soc un home sense intimitat. Això significa: si hagués d'escriure un llibre, que fos la descripció i l'expressió de l'ésser humà instal·lat en mi, el títol possiblement seria: La Casa en obres. Sempre seguit, tot jo estic habitat per picapedrers, arquitectes, mestres d'aixa, guixaires, electricistes, mestres de ribera, existenciaris, que em construeixen; just ells, la multitud, saben de quantes plantes constarà la Casa... Jo em deixo fer. Deixo que em facin. M'alegra veure i sentir que m'edifiquen. (*Poesia completa*, 2014: 493)³

Bonet també viatja i es forma a l'exterior. El 1965 fa una estada de sis mesos a Roma, on segueix la fase final del Concili Vaticà II, que ressenya en diverses cròniques periodístiques. Entre 1966 i 1969 segueix cursos de teologia a Tubing, Alemanya. Però a partir de 1972 s'instal·la definitivament a Santanyí, a Mallorca, seguint les recomanacions mèdiques. Aquest retorn implica una retirada dels cercles literaris que, durant uns anys, el fa romandre a l'ombra. De fet, esdevé un desconegut per a les noves generacions d'escriptors.

Habitació de Blai Bonet a Santanyí.
Font: mallorcaliteraria.cat

Tanmateix, el 1987 Bonet reapareix a l'esfera pública amb el llibre de poemes *El jove*, triplement guardonat amb la Lletra d'Or, el Premi Nacional de la Crítica i el Premi de la Generalitat de Catalunya. Aquests reconeixements aniran seguits de diversos homenatges i guardons, que culminen amb la concessió de la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya l'any 1990.

Mor a Santanyí el 1997. El 1998, li atorguen el premi Ramon Llull del Govern Balear, a títol pòstum.

Casa Blai Bonet. Centre de poesia
Font: mallorcaliteraria.cat

Recentment s'ha obert la [Casa Blai Bonet. Centre de poesia](http://CasaBlaiBonet.cat) a la casa natal del poeta, que en custodia el llegat i també el de molts dels escriptors mallorquins del seu temps, com ara Josep Maria Llompart o Damià Huguet. També és des d'on s'impulsa el projecte Poeteca.cat, un reservori de poesia en català d'arreu del territori en xarxa.

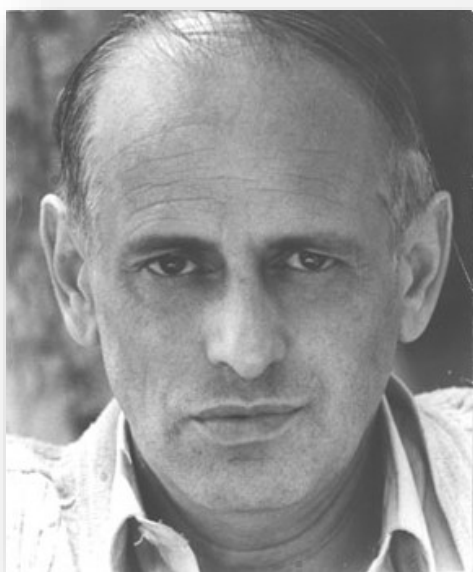
³ Lectura d'aquest fragment a càrrec del poeta a l'inici del programa [Blai Bonet - Crear i viure: Poetes, ara](http://BlaiBonet-CreariviurePoetesaraArxiuTVECatalunya) ([Arxiu TVE Catalunya](http://ArxiuTVECatalunya))

Algunes propostes per treballar la biografia de Blai Bonet a l'aula

1. Elabora un eix cronològic amb els fets més importants de la biografia de Blai Bonet. Pots utilitzar un programa d'edició digital com [Canva](#) o [Genially](#). A partir de les dates més significatives i d'alguna imatge, prepara una presentació sobre l'autor.
2. Consulta un mapa en línia, com ara [Google Maps](#), i ubica-hi la casa natal del poeta, a Santanyí.
3. Com a poeta mallorquí, podem descobrir trets dialectals i referències geogràfiques en l'obra de Bonet: busca'n alguns exemples en el primer poema.
4. Com creus que va ser la infantesa de Blai Bonet? Com devia viure la Guerra Civil?
5. Torna a llegir el poema en què Bonet parla de la seva experiència al sanatori.
 - 5.1. Si haguessis de fer un poema de medicaments i objectes quotidians, què hi posaries? Es mantindria alguna marca?
 - 5.2. Saps quina figura retòrica fem servir per designar l'objecte amb el nom de la marca? Dona'n algun altre exemple.
 - 5.3. Aquesta enumeració identifica una persona malalta. Quina llista d'objectes serviria per situar un/a alumne/a en una aula? I a tu, quin conjunt d'objectes quotidians et defineixen? També pots elaborar una llista pensant en alguna altra persona o en un personatge que t'interessi.
 - 5.4. Busca altres poemes que parlin sobre alguna malaltia.
6. Com has vist, el poeta s'autodefineix com una 'Casa en obres'. Ara, descriu-lo amb les teves paraules.
7. Entra a la pàgina web de [Fundació Mallorca Literària](#) i fixa't en la informació que es dona sobre la casa natal de Blai Bonet, convertida en museu i en un centre de creació. Indica algun element que t'hagi sorprès (tant de l'arquitectura, d'arts plàstiques, com algun aspecte insòlit sobre la vida i obra del poeta Blai Bonet). Què creus que hi deu haver a l'espai "Cosmoblai"?
8. Imagina que has d'organitzar-hi una visita guiada amb els companys de classe. Per parelles o en grup reduït, feu una proposta dels espais que voldríeu visitar, l'itinerari vital del poeta que podríeu resseguir, les activitats que us agradaria fer-hi, etc.

MODELS DE RESPOSTES

1. Resposta oberta
2. Santanyí: Google Maps
3. Lèxic: *al·lot*. Referències geogràfiques: *Montdragó* (parc natural de Mallorca), *corn i escorça* (el mar i els arbres)
4. Resposta oberta.
5.
 - 5.1 Resposta oberta
 - 5.2 Metonímia (DIEC2): Figura retòrica que consisteix a designar una cosa amb el nom d'una altra amb la qual manté una relació necessària, com ara l'efecte per la causa, el contingut pel continent, etc., o viceversa. Alguns exemples en poden ser els següents: el *Celo* (cinta adhesiva), el *Tipp-Ex* (líquid corrector) o els *Kleenex* (mocadors de paper).
 - 5.3 Resposta oberta.
 - 5.4 Resposta oberta. Es pot fer referència a «Tot l'enyor de demà», de Joan Salvat-Papasseit o poemes de Màrius Torres, Miquel Martí i Pol, etc.
6. Resposta oberta.
7. Resposta oberta.
8. Resposta oberta.

Font: ©Arxiu Blai Bonet. Fundació Casa Museu Llorenç Vilallonga, Pare Ginard i Blai Bonet.

21 de març: Dia Mundial de la Poesia

La poesia, practicada al llarg de la història en totes les cultures i continents, és una de les formes més preuades de l'expressió i de la identitat lingüística de la humanitat. Per aquest motiu, des del 1999, cada 21 de març celebrem el Dia Mundial de la Poesia, a proposta de la UNESCO.

L'objectiu de l'efemèride és donar suport a la diversitat lingüística a través de l'expressió poètica i fomentar la visibilització d'aquelles llengües que es troben en perill. Així doncs, el Dia Mundial de la Poesia és una oportunitat per recordar que la poesia és ben present a la nostra quotidianitat a través de les cançons que escoltem, els versos que copiem i memoritzem, els anuncis publicitaris, les gloses i les lectures que compartim, tant a casa com a l'aula. El dia 21 de març és una celebració per retre homenatge als poetes, anar a recitals de poesia o organitzar-ne, promoure la lectura, l'escriptura i l'ensenyament de la poesia, fomentar la convergència entre la poesia i altres arts com el teatre, la dansa, la música i la pintura i gaudir plenament de l'art.

Des de l'any 2007, la Institució de les Lletres Catalanes (ILC) en promou la celebració a les terres de parla catalana amb accions orientades a la difusió de la poesia. El 2026 la celebració arriba a la dinovena edició amb un nou enfocament i un nou format. Concebuda com un festival de país descentralitzat, està dedicada a les figures de Blai Bonet, Clementina Arderiu i Joan Alcover i a tres grans temes presents en les obres d'aquests autors: l'amor, la mort i l'espiritualitat. Amb aquest marc, la Institució de les Lletres Catalanes i els Serveis Territorials de Cultura de la Generalitat organitzen activitats poètiques entre els dies 15

i 28 de març en diverses ciutats: Tremp, Lleida, Pont de Suert, Tarragona, Santa Margarida de Montbui, Tortosa, Solsona, Barcelona, Girona i Reus. Com ja és habitual, s'ofereix també un opuscle commemoratiu amb un poema original en llengua catalana i traduït a diverses llengües. Des del 2020, els poemes pertanyen a escriptors rellevants de la literatura catalana, dels quals es commemora alguna efemèride. Blai Bonet és el poeta escollit d'enguany i el poema per a la commemoració del Dia Mundial de la Poesia 2026, traduït a vint llengües, és «Foc d'ocell». A la [pàgina web de la ILC](#) trobareu el poema, les traduccions, la imatge de la celebració, obra de l'artista Shada Safadi (Alts del Golan sirians ocupats, 1982) i el formulari per inscriure-us als actes i les iniciatives que organitzeu des del centre educatiu dedicades a la celebració. L'etiqueta amb què es difondrà la celebració enguany és #DMP26.

A continuació, us presentem algunes activitats per treballar, aprofundir en la interpretació dels poemes de Blai Bonet i, sobretot, gaudir-ne.

«Foc d'ocell»: poema DMP 2026

Aquest és el poema que s'ha seleccionat per a celebrar el Dia Mundial de la Poesia: «Foc d'ocell». Abans de llegir-lo, pensa i comparteix: què et suggereix el títol?

Foc d'ocell

La llibertat és una cantata a la llibertat.
Si es creu, o mana creure que és més que un cant,
és perquè tan sols no és un càntic.
La llibertat també ha de ser una cançó de poble.
La llibertat no és, just dura el temps en una rosella dels Segadors.

Qui cala foc a l'ocell del desig és el misteri.
El misteri de l'amor és el temps,
com el misteri de la llibertat és el temps que dura el seu cant,
perquè l'amor fet i la llibertat són el mateix càntic.

El plaer de l'amor fet és una cantata a l'amor.
No és l'amor. La llibertat és just un himne a la llibertat.
No és la llibertat. Veig que no ho creus. Saps per què?
Tu voldries ser lliure, però que no et passés res,
i res és massa poc, talment com tot són massa coses...

BLAI BONET

Cant de l'arc, 1979

Guia de lectura

Descripció general

«Foc d'ocell» és un poema breu, publicat al llibre *Cant de l'arc* (1979). Segons explica Bonet al pròleg, es tracta d'un títol manllevat d'un text jueu. És la complanta del rei David per la mort de Saül i el seu fill Jonatan, encara molt jove, que han mort a la batalla de Gelboè contra els filisteus. El *Cant de l'arc* s'inclou en una col·lecció de cants (el *Llibre del Just*, un llibre no canònic que es menciona a la *Bíblia*). Bonet explica:

En aqueix aclariment, hi va inclosa l'afirmació i la profunda seguretat que, en la complanta del cantautor i militant i calentonet David davant els dos morts «matats» al front de les muntanyes de Gelboè, no hi ha ni una misèria d'accent polític. El guerriller David es va plànyer en públic, perquè aquells dos cadàvers l'havien estimat i cobert d'amor quan hi havia vida en ells. (*Poesia completa*, 2014: 495).

El poema es divideix en tres estrofes, amb **mètrica irregular i sense rima**. Tot i que no utilitza cap forma poètica establerta, crida l'atenció l'ús d'alguns recursos, com ara la repetició d'alguns mots al final dels versos («llibertat», «cant» i «càntic») i l'ús d'estructures paral·lelístiques que subratllen els mots clau.

La **temàtica** de la composició proposa una reflexió sobre la llibertat que s'allunya de les concepcions idealitzades i abstractes. Defineix la llibertat a través de la negació, mostrant tot allò que no és. El resultat convida el lector al dubte, a l'interrogant al voltant del que implica la llibertat, tot allunyant-se de les definicions tranquil·litzadores i posant l'accent en l'exercici i la vivència de la llibertat, marcada pel caràcter efímer, intangible i difícil de definir. La llibertat és inabastable, es redueix al propi desig.

Estructura

A la **primera estrofa**, hi trobem una afirmació aparentment circular, una tautologia que serveix per advertir que la llibertat no es pot posseir ni es pot considerar estable. S'ha d'entendre com un acte que s'executa, que es desenvolupa mentre un canta. Es vincula a la música (per això, apareixen expressions com «cantata», «càntic», «cançó», «himne») i a l'acte performatiu de cantar.

El focus no es posa en allò que es canta (el contingut de la cançó), sinó en el fet de cantar. Quan «es creu, o mana creure que és més que un cant», és a dir, quan se la sacralitza o institucionalitza, la llibertat es converteix en una ficció buida. La llibertat no és alguna cosa: només existeix mentre dura. És quelcom que es produeix, però que no existeix com una entitat diferenciada.

Aquesta idea culmina en un vers clau: «La llibertat no és, just dura el temps en una rosella dels Segadors.»

La llibertat s'equipara aquí a una rosella, flor fràgil i molt efímera de la qual es destaca, justament, la poca durada. Es tracta d'una rosella dels Segadors, referència a l'himne nacional de Catalunya. Tot i que a la cançó dels Segadors no apareix aquesta flor, no és estrany veure roselles en els camps de blat, de manera que sovint es vinculen a la sega. La rosella condueix cap al camp de blat dels Segadors. Aquesta referència incorpora al poema les dimensions històrica, política i social. La llibertat no és (només) personal i individual, sinó també col·lectiva. Tanmateix, tant la llibertat individual com la col·lectiva es defineixen com a flors fràgils: són breus, vulnerables, sotmeses al temps. La llibertat es perd tan aviat com es vol fixar.

Així doncs, la poesia ha de ser més que un cant (individual) i ha d'esdevenir també col·lectiva, s'ha de convertir en una cançó del poble. Perquè l'individu no pot ser lliure en una societat que no ho és.

A la **segona estrofa**, s'equiparen l'amor i la llibertat, com si fossin dues experiències anàlogues. Se subratlla la vivència de l'amor (fa referència a l'amor «fet» i no a l'amor ideal, pensat o promès). Tant l'amor com la llibertat estan limitats pel temps, per la durada de l'experiència. Tots dos cremen: és aquí el foc que dona títol al poema. Si l'expressió del foc suggereix intensitat, passió i també destrucció, el complement («d'ocell») suggereix impuls, desig i moviment. La referència al «foc d'ocell» suggereix inevitablement l'au fènix i lliga amb la reencarnació, la transformació i l'esperança. L'ocell del desig crema pel misteri. És a dir: tant la llibertat com l'amor impliquen pèrdua del control, exposar-se al que no podem capir (el «misteri»). Allò que no es pot entendre és el que encén el desig.

A la **darrera estrofa**, el discurs es concreta. Després de les reflexions abstractes sobre el que implica la llibertat, el jo poètic condueix cap a la denúncia: la llibertat no es pot exercir sense acceptar-ne les conseqüències. La llibertat, doncs, implica responsabilitat. Els darrers versos del poema presenten una expressió molt més transparent, que fa aparèixer un «tu» a qui interpel·la per exposar el valor que requereix la llibertat. No és possible voler ser lliure si no estem disposats al risc de viure. El vers que condensa aquesta idea és «Tu voldries ser lliure, però que no et passés res». És impossible, segons el poema, desitjar la llibertat sense acceptar-ne el risc, la transformació. En definitiva, les conseqüències de la llibertat.

Conclusió

I és que la llibertat no admet termes mitjans ni expressions tèbies: o crema, o no existeix. Es tracta d'una idea exigent sobre la llibertat, que en destaca la fragilitat i, també, el vessant col·lectiu. I descarta, en canvi, les imatges gastades de la llibertat, els dogmes o els discursos buits.

A través de les aparents contradiccions, el poema ens convida a entendre el significat profund de les paraules, a reinterpretar-les i a resignificar-les. La llibertat i l'amor esdevenen sempre dins el risc: només els podem experimentar si acceptem l'experiència (que «passin coses»), encara que pugui ser incerta o dolorosa. Per gaudir-ne, cal acceptar-ne els riscos (el «foc»).

Per aprofundir-hi una mica més: La llibertat en l'obra de Bonet

Per a Blai Bonet, la reflexió al voltant de la llibertat és rellevant. Constitueix un pilar del nucli de la seva obra. Nicolau Dols afirma: «[...] En algun moment m'han preguntat, de què escriu Blai Bonet? És difícil de dir. Per a mi, escriu sobre el seu encaix. Reflexiona sobre la impossibilitat de l'encaix, que vol dir sobre la llibertat. Blai Bonet és l'etern adolescent que cerca l'encaix.» ([Entrevista de Montserrat Serra a Nicolau Dols](#) amb motiu de la publicació del volum *Poesia Completa*. Vilaweb, 14 de novembre de 2014)

En altres moments, Bonet reflexiona sobre la llibertat. Per exemple, al dietari *La motivació i el film* (1990) estableix una distinció entre *llibertí* i *lliure*, i reivindica la tangibilitat i utilitat del primer terme en detriment del segon, que roman en el món de les idees:

Jo sempre he reivindicat la paraula «llibertí»: és el mot que millor escau a les aspiracions reals de la vida real en cada un dels homes, que viuen oberts al seu ésser de creatura. La «llibertat», l'adjectiu «lliure», no pertanyen al món real. «Llibertat», «lliure», són nomenclatures de teòlegs o de dogmàtics polítics. En els seus actes, també en els seus activismes, l'home quotidià s'esfilagarsa i es fa teixir a base de llibertats menudes, fins i tot ínfimes, clandestines, misteriadades, desgraciades, pietoses..., còmiques. Aquest diminutiu, aquesta... hominització de «llibertat», de «lliure», és «llibertí».

Per estrany que pugui semblar a un moralista didàctic, imposar un dogma, publicar una constitució dogmàtica, és un acte llibertí. Vendre, ofrenar el cos de l'amor, comprar el cos de l'amor a una cantonada, fer-se ésser de cantonada, donar-se en espectacle, és un acte llibertí. Si és humà, és llibertí. Si és hipòcrita, si és una mentida vital, és lliure... I és així perquè el «lliure», el dogmatitzador de la «llibertat», mai no podrà dir «No veig més que Infinit per totes les finestres.». La llibertat dels lliures té els ulls sords.

Propostes per treballar el poema a l'aula

1. Fixa't en els aspectes formals del poema i contesta:

- 1.1. Quantes estrofes té?
- 2.1. Tots els versos tenen el mateix nombre de síl·labes?
- 3.1. Té rima?
- 4.1. Quines paraules apareixen repetides més vegades?
- 5.1. Quins camps semàntics hi predominen?
- 6.1. Quina relació podries establir entre l'estructura (la forma) i el contingut (el sentit) del poema?

2. Per què creus que els ocells s'associen a la llibertat?

3. I el foc? Quin vincle poden tenir el foc i la llibertat?

4. Fixa't que la paraula «Segadors» apareix en majúscula.

4. 1. Coneixes la lletra d'aquesta cançó?
4. 2. Saps quan i per què es va escriure?

- 4.3. Quines similituds podries establir entre l'himne d'«Els Segadors» i el poema de Blai Bonet? De quina manera parlen de la llibertat i de l'amor?
- 4.4. Quin règim ocupa gairebé la meitat del segle XX a Espanya?
- 4.5. Com lliga aquesta idea amb el concepte de llibertat?
- 4.6. Pot tenir alguna cosa a veure amb la data de publicació del poema?
5. Els tres darrers versos fan un gir en la persona gramatical i incorporen la segona persona del singular. Quin efecte provoca aquest canvi?
6. Torna a llegir el vers «Tu voldries ser lliure, però que no et passés res». Explica quina relació creus que hi ha entre la llibertat i la responsabilitat.
7. Relaciona el poema que acabes de llegir amb la sentència filosòfica «La meua llibertat s'acaba on comença la de l'altre», de John Stuart. I tu, com definiries la llibertat?
8. A *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra?* (1976) hi llegim l'estrofa següent:

Jo no vaig néixer lliure, no ho soc ni de morir...
«Llibertat» és el mot dels fabricants d'esclaus.
La llibertat real no té cap nom, tota ella
és canal on la vida pren el seu vol formal.

- 8.1. Què vol dir que no som lliures de morir?
- 8.2. Què creus que significa aquesta estrofa, i com podries relacionar-la amb el que s'ha comentat de «Foc d'ocell»?
9. Posa't creatiu: ara que ja t'hi has familiaritzat, et proposem algunes idees perquè juguis amb el poema.
 - 9.1. Fes-ne un videopoema amb fotografies o vídeos que enregistris tu mateix. Intenta trobar imatges que lliguin amb les metàfores del poema (el cant, les roselles, els ocells) o amb el missatge (Què pot representar la llibertat? El cel? La mar? Un camí?).

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Un **videopoema** és una **peça audiovisual poètica** que combina **poesia i llenguatge cinematogràfic**. No és simplement un poema llegit amb imatges de fons, sinó una obra on **imatge, so, ritme i paraula construeixen el sentit junts**.

En un videopoema:

- el **text poètic** pot aparèixer escrit, dit en veu alta o només suggerit,
- les **imatges** (reals o simbòliques) dialoguen amb el poema,
- el **so** (veu, música, silencis, sorolls) marca l'emoció i el ritme,
- el **muntatge** funciona com els versos: talls, repeticions, pauses.

Què el caracteritza?

- **No explica una història lineal** com un curtmètratge.
- Prioritza la **sensació, la metàfora i l'atmosfera**.
- Pot ser **abstracte o molt simple**, però carregat de significat.
- Sol ser **breu** (entre 1 i 3 minuts).

9.2. T'atreveixes a musicalitzar aquest poema? Si saps tocar algun instrument i t'agrada la música, pots provar de convertir el poema en una cançó. També pots buscar una melodia coneguda o una cançó que t'agradi i adaptar-hi el poema.

9.3. Copia i transforma. Pren l'esquema del poema i canvia la paraula *llibertat* per un altre concepte que vulguis definir. Per exemple: l'amor, l'amistat, la tristesa, la nostàlgia, la mort, el dolor, l'alegria, la passió... Pots utilitzar aquesta plantilla:

Foc d'ocell

_____ és una cantata a _____.

Si es creu, o mana creure que és més que _____,
és perquè tan sols no és _____.

_____ també ha de ser _____.

_____ no és, just dura el temps en una rosella dels Segadors.

Qui cala foc a l'ocell del desig és el misteri.

El misteri de _____ és _____,
com el misteri de _____ és _____,
perquè _____ i _____ són el mateix
càntic.

El plaer de _____ és una cantata a _____

No és _____. _____ és just un himne a
_____.

No és _____. Veig que no ho creus. Saps per què?

Tu voldries ser _____, però que _____,
i _____ és _____, talment com
_____.

Blai Bonet donava molta importància a l'acte de recitar en veu alta. Per exemple, al pròleg de *L'Evangelí segons un de tants* (1967), afirma:

«(...) la paraula fou entregada a l'home per tal que la pronunciés en directe, vocalment, en persona (...)». «Mai no he pogut entregar a l'editor un text en vers sense haver-lo dit abans de viva veu i en públic (...)».

Per això, pronunciar les seves paraules en veu alta és una manera de recordar-lo i de donar-li vida.

10. Ara que ja heu treballat i entès millor el poema, organitzeu un recital en què proveu de recitar-lo en diverses llengües. Podeu aprofitar les diverses traduccions que n'ha fet la Institució de les Lletres Catalanes amb motiu del Dia Mundial de la Poesia. Consulteu-les en [aquest enllaç](#). Si no hi apareix alguna de les llengües familiars dels companys, podeu engrescar-vos a traduir-l'hi.

11. Amb totes les creacions diverses que han sorgit del poema organitzeu un recital a l'aula o al centre educatiu.

MODELS DE RESPOSTES

1.
 - 1.1. El poema té tres estrofes.
 - 1.2. Es tracta d'una composició de versos anisosil·làbics d'art major.
 - 1.3. No.
 - 1.4. Les paraules que més es repeteixen són «cantata», «cant», «càntic», «llibertat», «cançó», «temps», «misteri», «amor», «lliure», «himne», «és» (verb *ser*).
 - 1.5. El camp semàntic relacionat amb el fet de cantar és el més abundant: «cant», «càntic», «cantata», «cançó», «himne». D'altra banda, també es repeteixen formes verbals del verb *ser* («és», «són», «ha de ser»).
 - 1.6. Potser la forma del poema també té a veure amb el contingut («llibertat») ja que no hi ha rima ni nombre de síl·labes fix.
2. En literatura, els ocells s'han associat a l'elevació, a l'ascensió. El fet que volin els permet anar on vulguin, sense cadenes, ni físiques ni simbòliques que els lliguin enlloc. A més, els ocells s'associen al cant que, com hem vist, és molt present al poema.
3. El foc, com la llibertat, ha de cremar, perquè implica un perill, un risc i una transformació, un alliberament. Tots dos impliquen responsabilitat i consciència. A més, el moviment del foc és capritxós, difícil de predir i de constrènyer.
4. És una referència a la cançó d'«Els Segadors» (l'himne nacional oficial de Catalunya). Com comentàvem més amunt, el poema apel·la, en aquest vers, a la llibertat col·lectiva.

- 4.2. L'origen de l'himne és un romanç popular del segle XVII perquè el poble es revoltés durant la guerra dels catalans contra el rei Felip IV. És una crida a la defensa de la llibertat de la terra i està basat en els fets històrics del Corpus de sang, una revolta de pagesos el 7 de juny de 1640, dia de *Corpus Christi*. La lletra actual, però, data de 1897 i està escrita per Emili Guanyavents.
- 4.3. En tots dos poemes s'apel·la a la col·lectivitat i a la unió dels pobles per assolir unes fites que ens facin avançar cap a una societat més equitativa, amb uns valors ètics que impliquin responsabilitat, compromís i amor cap a la lluita col·lectiva.
- 4.4. El franquisme.
- 4.5. Durant el règim franquista, la manca de llibertat de creences, ideologia, etc., la imposició de la censura i la vigilància de la població (amb l'ús de la violència, si convenia) eren consignes i eines del règim dictatorial per atemorir i controlar la societat.
- 4.6. És probable que el poema de Bonet contribueixi a explicar com ha de ser la societat catalana després de la mort del dictador, en una transició cap a una societat democràtica on la llibertat tingui cabuda i en sigui un dels pilars fonamentals.
5. L'ús de la 2a persona del singular interpel·la el lector de manera directa i l'inclou en les accions que el poeta demana que s'han de dur a terme per tal d'assolir la llibertat. No es tracta d'una qüestió abstracta, sinó concreta, individual i col·lectiva. Cadascú de nosaltres ha de participar-hi.
6. Resposta oberta. És important subratllar la necessitat de ser responsables amb la llibertat de què disposem. El poeta critica justament la manca de compromís i de responsabilitat: l'Home desitja ser lliure, però no està disposat a assumir-ne els riscos. Hi ha, a més, la qüestió col·lectiva: la llibertat individual no pot ser mai completa i il·limitada, sinó que topa amb la llibertat dels altres.
7. Resposta oberta.
8.
 - 8.1. A grans trets, fa referència al fet que no podem triar quan ni com ens arriba l'hora de la mort.
 - 8.2. Tant en aquests versos com en «Foc d'ocell» se'ns convida a reflexionar sobre la llibertat des d'una òptica crítica que defugui l'eslògan, i que no ignori ni els límits ni les conseqüències de la llibertat.
En el cas del poema, un dels fets importants és la condemna a mort d'un pres, fet que pot condicionar la lectura cap a la idea que, de vegades, la pròpia mort està en mans dels jutges. Tanmateix, de manera general, cal llegir l'expressió des de l'òptica que hom no pot triar el moment de néixer ni de morir.
9. 10. i 11. Resposta oberta.

Un tast de la poesia de Blai Bonet

Mariner absent

Pensa en els meus muscles, teus,
entre els romanins del mar,
quan passis entre el bellveure
i l'aufabeguera del corral.

Per escales de sospirs
m'invadeix tota la sal.
Pensa-hi sempre,
quan passis entre el bellveure
i l'aufabeguera del corral⁴.

A la nit crem romaní
per tu i el llit nuviàl.
Beu-te l'aire,
quan passis entre el bellveure
i l'aufabeguera del corral.

GLOSSARI

bellveure (en el català de Mallorca):
mirambell, planta arbustiva de jardí

aufabeguera: deformació del terme
alfabaguera o alfàbrega. Planta
aromàtica

corral (en el català de Mallorca): jardí

nuviàl: dels nuvis

Entre el coral i l'espiga, 1952

El títol del poema, «Mariner absent», n'anuncia el tema principal: l'absència de l'ésser estimat. El jo poètic evoca, des de terra, el record del cos del mariner, estimat llunyà que és a la mar. Els elements naturals compartits serveixen per salvar aquesta distància que separa els enamorats. L'experiència sensorial, sobretot ensumar el romaní, però també la sal que envaeix el jo poètic, evoca el record i uneix els dos estimats malgrat la distància. El mar en què habita el mariner contrasta amb el món domèstic del jo poètic (el jardí).

El poema és part del recull *Entre el coral i l'espiga*, un llibre en què s'estableix una comparació entre el *corall* (la mar, allò corporal i mortal) i l'*espiga* (la terra, també la mística i el que perdura). Així, l'oposició establerta entre el mariner i el jo poètic

⁴ En el català de Mallorca, la paraula *corral* no es refereix exclusivament a l'espai on es guarden els animals. També té l'accepció de dependència adherida a la casa que, en el cas de llars no agricultores, pot tenir la funció de lloc d'esplai, on s'hi conreen hortalisses per al consum o la jardineria. En el poema, hi ha plantes aromàtiques de caràcter ornamental, per tant equival aproximadament a *jardí*.

condensa una contradicció profunda que s'articula en les dues parts del llibre. El pots sentir [aquí](#), musicat per Meritxell Gené.

Propostes per treballar el poema a l'aula

1. Interpreta el poema:

- 1.1. Quins personatges apareixen al poema?
- 1.2. Què creus que significa l'expressió «els meus muscles, teus»?
- 1.3. Com explicaries la imatge «escales de sospirs»?
- 1.4. Per què creus que el jo poètic se sent envaït per la sal? Quina relació hi ha entre la sal i l'enamorat?
- 1.5. Quins elements domèstics o quotidians apareixen al poema?
- 1.6. Quin diries que és el to del poema (èpic, apassionat, íntim, sensual, alegre, nostàlgic, trist, enèrgic, etc.)? Com s'aconsegueix? Quines imatges o paraules contribueixen a reforçar-lo?
- 1.7. Quina funció creus que té la tornada (és a dir, la repetició de dos versos al final de cada estrofa)?

2. Al poema, hi apareixen diverses plantes. Investiga com són i cerca informació sobre:

- a. Nom comú i altres noms amb què es coneix
- b. Nom científic
- c. Descripció
- d. Imatge o fotografia
- e. Àrea geogràfica on creix
- f. Usos (medicinals, gastronòmics, ornamentals...)

[Podeu ampliar aquesta activitat i fer un herbari de plantes autòctones del vostre territori]

MODELS DE RESPOSTES

1.

- 1.1 El jo poètic i la persona a qui s'adreça (el mariner).
- 1.2. Es tracta d'una declaració d'amor. El jo poètic afirma que el seu cos pertany a l'estimat (per això diu que els seus muscles són de la persona estimada). És interessant destacar la sensualitat de la imatge (els «muscles» que, per proximitat a les plantes aromàtiques, evoquen perfums), però també se'n pot destacar una possible sinècdoke, atès que el

jo poètic pot voler que pensi en ell en la seva totalitat, no només en una part del seu cos.

- 1.3. El jo poètic afirma que la «sal» (associada a la mar, també a les llàgrimes o a la suor) l'envaeix per «escales de sospirs». L'expressió significa que, mentre sospira (aspiració i expiració associada a l'expressió de la pena o el neguit), se sent aclaparat pels records. És interessant interpretar la imatge, en primera instància, com un element de progressió que condueix a la idea que els sospirs poden escalar (pujar d'intensitat, ésser cada vegada més intensos). L'escala també es pot associar al moviment fisiològic de la respiració (en sospirar, l'aire viatja des de l'abdomen fins a l'exterior).
 - 1.4. La sal s'associa a la mar cap a on ha partit el mariner. Si a la primera estrofa el jo poètic demana al mariner que el recordi, a la segona estrofa declara la seva pròpia melangia. Se sent envaït per la sal perquè enyora l'estimat: l'enamorat és un mariner i, per tant, sembla lògic que la sal evoqui el seu record. Tanmateix, a més de la sal marina que s'impregna a la pell, també podem pensar en la sal de la suor, en el gust de la pell i és pertinent, per això, destacar la sensualitat i l'erotisme de l'expressió.
 - 1.5. El corral, les plantes que hi viuen i el llit.
 - 1.6. Es pot considerar un poema íntim, sensual i nostàlgic. El caràcter íntim del poema s'aconsegueix, en primer lloc, pel caràcter de conversa (un *jo* que s'adreça a un *tu*). En segon lloc, gràcies al minimalisme: tot es redueix a un espai petit (el «corral») i al llit. La mar tot just s'insinua, en comparació amb el corral, que es repeteix a cada estrofa. La sensualitat del poema, com s'ha comentat, es reforça amb l'ús de les paraules «muscles», «sal» i «llit nupcial».
 - El to nostàlgic es justifica per la situació dels enamorats, separats per la mar. A més, el lector no sap fins a quin punt el mariner correspon al jo poètic o ja se n'ha oblidat: només tenim el prec del jo poètic, que desitja ser recordat, ser present fins i tot en la distància. La referència als sospirs i l'activitat de cremar romaní subratllen la melangia del jo poètic.
 - 1.7. La repetició d'aquests versos evoca un prec, funciona com una invocació. A més d'augmentar la musicalitat i el ritme del poema, suggereix el bucle del pensament d'una persona que n'enyora una altra.
2. Enllaços a [bases cartogràfiques](#) de flora i fauna de la Generalitat de Catalunya.

Déu company

Jo som el vostre ca que bava,
el meu clamor és una saliva amarga.
Des del llim de la terra, la meva veu com un colomí,
com un colom de mar ferit pels caçadors.
Les meves mans no han cantat,
estic a la fosca com un munt de baleigs,
i la meva memòria cruix com una garba d'aritges.
Jo no he tret espiga; només herba, Senyor.
Te cant com un marge ple d'escanya-rossins.
Però en la meva soca desficiosa pel banyarriquer,
de cada aurora, de cada dia, de cada lluna,
és més alta la flama vibrant del vostre amor,
que ara és el meu amor, Senyor.
Les meves malures brillen com a rams fosforescents de civada,
i és l'amor damunt el meu front com un batall joveníssim.
I Vós, Senyor, vora els meus ossos incendiats,
vora la meva carn agra com un pa florit,
estau com un ca fidel,
llepant-me aquestes nafres que, amb la seva claror,
canten la misericòrdia de la vostra saliva.

Cant espiritual, 1953

GLOSSARI

ca: gos

clamor: crit

baleigs: residus de palla, d'espiga, gra sense espellofar

garba d'aritges: feix d'espigues d'arítjol

escanya-rossins: planta umbel·lífera, fonollassa o pastanaga borda

banyarriquer: insecte

malura: malaltia

batall: peça anàloga d'os, de fusta, etc. per a fer sonar les esquelles

nafra: ferida

1. **Fixa't que, en aquest poema, el jo poètic desplega un seguit d'imatges que, en lloc de conduir a una conclusió lògica, funcionen per analogia. Aquestes contradiccions il·lògiques evocuen la confusió que deriva de la confrontació amb la divinitat. Identifica i contesta:**
 - 1.1. Creus que les imatges que fa servir el jo poètic són positives o negatives? Quines paraules t'ho fan pensar?
 - 1.2. En quins versos el jo poètic s'equipara a un ca?
 - 1.3. En quins versos s'equipara déu a aquest animal?
 - 1.4. Com creus que se sent el jo poètic davant la idea de déu?
 - 1.5. A qui s'adreça el jo poètic? Demostra-ho amb exemples.
 - 1.6. Cerca els dos moments a què es fa referència a la saliva i intenta comparar el que se'n diu en cada cas. Quin sentit pot tenir que Déu llepi les nafres?
2. **En quin sentit podem considerar el poema irreverent?**
3. **Identifica tots els elements de la flora (plantes) i la fauna (animals) que apareixen al poema.**
4. **Quin efecte creus que té la presència de tots aquests elements de la natura en el poema?**
5. **Un any abans que Bonet publicqués «Déu company», Josep Palau i Fabra (Barcelona, 1917-2008) publicava aquest altre poema, «Cant espiritual». Llegeix-lo:**

Cant espiritual

No crec en tu, Senyor, però tinc tanta necessitat de creure en tu, que sovint parlo i t'imploro com si existissis.

Tinc tanta necessitat de tu, Senyor, i que siguis, que arribo a creure en tu –i penso creure en tu quan no crec en ningú.

Però després em desperto, o em sembla que em desperto, i m'avergonyeixo de la meua feblesa i et detesto. I parlo contra tu que no ets ningú. I parlo mal de tu com si fossis algú.

¿Quan, Senyor, estic despert, i quan soc adormit?

¿Quan estic més despert i quan més adormit? ¿No serà tot un son i, despert i adormit, somni la vida? ¿Despertaré algun dia d'aquest doble son i viuré, lluny d'aquí, la veritable vida, on la vetlla i el son siguin una mentida?

No crec en tu, Senyor, però si ets, no puc donar-te el millor de mi si no és així: sinó dient-te que no crec en tu. Quina forma d'amor més estranya i més dura! Quin mal em fa no poder dir-te:

crec.

No crec en tu, Senyor, però si ets, treu-me d'aquest engany
d'una vegada; fes-me veure ben bé la teva cara! No em vulguis
mal pel meu amor mesquí. Fes que sens fi, i sense paraules, tot
el meu ésser pugui dir-te:

Ets.

Poemes de l'alquimista, 1952

- 5.1. Quina relació té el jo poètic amb déu? Què li implora i per què?
- 5.2. Compara els dos poemes i explica què tenen en comú.
- 5.3. Bonet i Palau i Fabra no són els únics poetes que s'han adreçat a Déu. El misteri de la divinitat ha estat objecte de reflexió per a nombrosos escriptors arreu del món. Un conegut poema de Joan Maragall, també titulat «Cant espiritual», s'adreça a Déu. Llegeix-lo (el trobaràs [aquí](#)) i intenta resumir quina actitud vital pren el jo poètic davant la idea de divinitat.

MODELS DE RESPOSTES

1.

- 1.1. És interessant destacar imatges negatives com:

saliva amarga
colom de mar ferit
estic a la fosca
memòria que cruix
no he tret espiga; només herba;
marge ple d'escanya-rossins
soca desficiosa
les meves malures brillen
ossos incendiats
carn agra com un pa florit

- 1.2. Al primer vers del poema.

- 1.3. A partir dels tres darrers versos.

- 1.4. És imprescindible destacar la contradicció que sent el jo poètic. El poema suggereix la inquietud, la petitesa i el malestar que provoca comparar-se amb la idea infinita de Déu, intentar comprendre-la. Alhora, però, creure en Déu aporta pau (guareix les ferides). Per això, podem afirmar que la idea de Déu fa sentir petit al jo poètic, que es despulla i mostra els seus defectes. Però també el fa sentir esperançat, li aporta consol.

1.5. El jo poètic s'adreça a Déu, tal com demostren els vocatius dels versos 8, 13 i 16, adreçats a «Senyor» o a «Vós, Senyor».

1.6. El malestar del jo poètic es trasllada al poema (al cant) en la imatge de la bava i la saliva amarga. Aquesta amargor té les arrels en l'angoixa vital, però sobretot espiritual. El jo poètic se sent com un ca que implora a un déu des del seu moment més baix (des del llim on se situa).

Cal interpretar la imatge del déu que llepa les ferides com la salvació divina. La poesia del poeta és insuficient (afirma que les seves mans no canten, que roman a les fosques, s'equipara amb la part més improductiva de la naturalesa) i el seu cos està marcat pel patiment (per això parla de les «malures», dels «ossos incendiats», de les «nafres», que tenen alhora un sentit físic i espiritual).

2. La posició habitual que adopta un cristià davant Déu es caracteritza per la humilitat i pel reconeixement de la grandesa de la divinitat. Considerar-lo un company (vegeu el títol del poema) i, sobretot, comparar-lo amb un gos es pot considerar no només irreverent, sinó fins i tot sacríleg.

3. Elements de la flora: «baleig», «garba d'aritges», «espiga», «herba», «escanya-rossins», «soca», «civada». Elements de la fauna: «ca», «colomí» i «banyarriquer».

4. Les referències als gossos provoquen un efecte de sorpresa, sobretot pel gir que es fa de la imatge inicial (el jo poètic és un gos) a la final (Déu és un gos). Es tracta d'un animal associat a la fidelitat, però també suggereix certa bestialitat i carnalitat (es parla de les *baves*, de *llepar les ferides*).

La flora que apareix dibuixa un paisatge que funciona al·legòricament. Com hem dit, no intenta construir un discurs ordenat i amb sentit unívoc, sinó que suggereix l'ambigüitat, la contradicció i la intensitat que sacseja l'individu quan intenta enfrontar-se a la idea de Déu. En tot cas, es tracta d'una natura no idealitzada. No provoca calma, ni benestar, ni consol. Són imatges de la natura carregades d'emotivitat que s'entrellacen amb l'experiència afectiva.

5.

5.1. El jo poètic manté una relació turmentada amb Déu perquè no creu en ell, però necessita creure-hi i pateix, a causa d'aquesta contradicció. Aquesta paradoxa el porta a implorar a Déu que es manifesti perquè el jo poètic pugui afirmar, sense por, ni vergonya, ni dubtes, que existeix.

5.2 Cal destacar que els dos poemes s'adrecen a Déu directament, en una conversa gairebé íntima que defuig la grandiloqüència. En els dos casos, la incertesa i el malestar davant la idea de Déu tenen un paper rellevant.

Al poema de Bonet, la confusió i l'angoixa de l'Home davant Déu es representa amb les contradiccions i amb un discurs desordenat i confús, que funciona més per analogia que per lògica. Els elements naturals hi tenen una presència essencial: la majoria de les imatges tenen un vincle amb la natura. Al poema de Palau i Fabra, en canvi, gairebé no s'hi troben noms concrets. El to és molt més abstracte i se centra en la reflexió metafísica. Per això és molt més explícit a l'hora de transmetre el missatge: el jo poètic vol creure en Déu, però no pot evitar sentir dubtes. En el moment en què decideix

adreçar-s'hi està admetent que hi creu (si no, no hi parlaria) o, en tot cas, acceptant la possibilitat de l'existència d'una divinitat.

Així, tot i que els dos poemes comparteixen un missatge semblant, ho fan a través de recursos distints. Si Palau i Fabra trasllada al poema les seves reflexions, que el lector pot seguir d'una manera més o menys transparent, Bonet opta per suggerir i transmetre al lector les emocions que el trasbalsen a ell quan intenta entendre Déu. S'espera que l'alumnat detecti l'angoixa que provoca la idea de Déu: els dubtes que genera la possibilitat de la seva existència i la impossibilitat d'entendre'l des de la petitesa i finitud humanes.

5.3 Maragall no es qüestiona l'existència de Déu, sinó la idea de la mort. El jo poètic no vol deixar de contemplar la bellesa i la bondat d'aquest món que ha creat Déu i per això té por de morir. Si la terra ja és una «pàtria celestial», demana a Déu que, en el moment que hagi de morir, li atorgui uns ulls nous per poder copsar la bellesa del més enllà.

Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra?

[...] Jo crec en la justícia i en els justos,
però, com que l'autoritat és mútua o no és,
a canvi de la meva fe en la justícia,
que cap jutge d'aquí en català ni de la terra no gosi
posar la seva firma, o signatura..., sota una pena de 12 bales,
si no ha de ser ell mateix, amb la pròpia mà,
qui posi el garrot, la forca o la bala al condemnat,
perquè la forca, la bala i la firma han de tenir la mateixa lletra.
Si no és que ets
com aquells que estimen just el seu temps
i certes imatges tradicionals de l'home,
perquè s'han colgat més o menys amb Alemanya,
i això és el pitxer de cervesa
que ajuda a empassar-se el pa florit.

Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra?, 1976

Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra? és un llibre compost d'un sol poema molt llarg. Segons suggereix Margalida Pons al pròleg a la *Poesia completa* de Bonet (2014: 43-44), aquest ca n'Amat es refereix al lloc on va ser executat Juan Paredes Manot, *Txiki*. Era un militant de la branca politicomilitar d'ETA que va ser afusellat el 27 de setembre de 1975. La pena de dotze bales fa referència als dotze trets que va rebre el *Txiki*.

A «Foc d'ocell» reflexionàvem sobre la llibertat. En aquest fragment, se'ns proposen interrogants al voltant d'un altre concepte: la justícia. La justícia existeix com a substantiu abstracte, però és també el nom amb què s'anomenen els responsables d'exercir-la. Establint una diferència semblant a la que es proposava entre la llibertat i ser lliure, la justícia es pot diferenciar de ser just, una distinció que subratlla el caràcter polític del terme. Podríem dir, doncs, que de vegades les decisions que pren la Justícia no són vertaderament justes. En aquest fragment, el jo poètic denuncia l'autoritat i reclama que aquells que l'exerceixen es facin responsables dels seus dictàmens.

Propostes per treballar el poema a l'aula

1. A partir dels versos que acabes de llegir, creus que el poeta està d'acord o en contra de la pena de mort? Quina opinió creus que en té?
2. Què demana el jo poètic a la Justícia a canvi de la seva fe?
3. Segons la data de publicació del llibre i el que saps del moment històric, quina seria la imatge tradicional de l'home a què fa referència el poema?
4. Quin sentit té l'al·lusió a Alemanya?
5. Què pot representar la imatge del «pa florit»?
6. Més amunt explicàvem que el *Txiki* era membre de l'ETA. Què en saps? Informa't sobre aquesta organització basca i explica quin impacte ha tingut a la història d'Espanya.
7. Cerca informació sobre els processos d'ajusticiament del franquisme i explica en què es diferencien dels processos actuals.

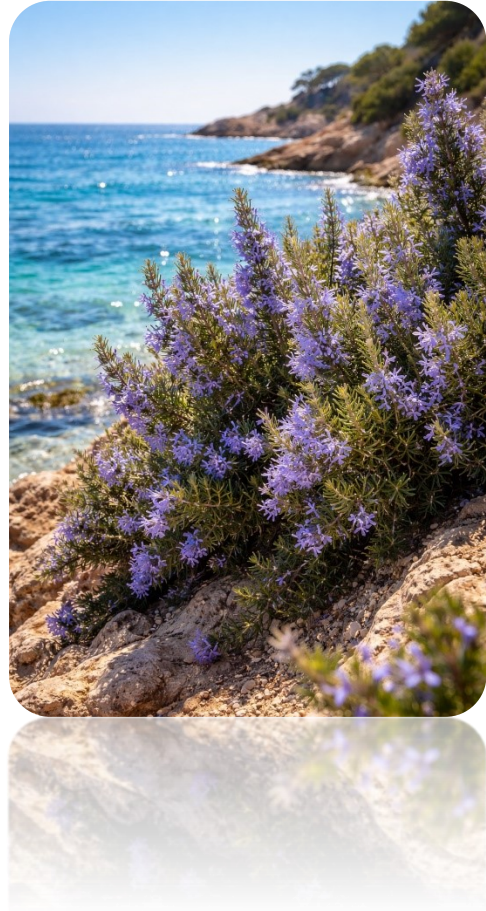
MODELS DE RESPOSTES

1. Està en contra de la pena de mort o, com a mínim, pren una perspectiva crítica envers les condemnes, ja que considera que els jutges han de fer-se responsables de la decisió de llevar la vida a algú.
2. Demana que siguin els mateixos prescriptors de la llei els que l'executin, que es facin responsables fins a les últimes conseqüències dels seus actes i que, per tant, siguin botxins de la sentència condemnatòria.
3. L'expressió fa referència als arquetips socials i morals que fan possible l'obediència cega, la justificació de la violència com a sistema de control i la tranquil·litat de consciència davant les injustícies. En aquest context, tenint en compte la referència posterior al règim nazi d'Alemanya, es pot entendre que les imatges tradicionals de l'home s'associen a la virilitat, l'eficiència, el respecte a la llei, la pàtria i la jerarquia, a l'obediència que accepta la violència institucional i la repressió com quelcom necessari o natural, sense oposar-s'hi.
4. L'al·lusió pot fer referència al règim dictatorial nazi alemany: Alemanya com a metàfora metonímica de nazisme. El franquisme va voler-se emmirallar en aquest règim dictatorial autoritari.
5. El «pa florit» pot evocar la situació de fam i de misèria de la postguerra i de les conseqüències del règim franquista de manera literal i servir, alhora, per denunciar una realitat d'injustícia, marcada per unes circumstàncies difícils i, fins i tot, mortals, per aquells que no combregaven amb els postulats feixistes i que ho manifestaven públicament.
6. Resposta oberta.
7. Resposta oberta.

Lo pus bell catalanesc del món

Lentes alzines, maternals figueres,
pollancres cristal·lins, dring de font viva,
esclarissades ombres de l'oliva,
armat esvalot mut de romegueres,
el pomerar pintat, fresques pereres,
arrodonida eufòrbia, pleta freda,
amb flors l'albó com d'engruixada seda,
roques llises, capblaus, esparregueres,
pedra amb un líquen, groc com la moneda
del temps que calla entre les cadernerres,

blaus, espigats espígols, llentrisqueres
mates enceses, escanya-rossins,
fua aturada dels cabridencs pins
que s'enfilen amb xiulo a les voreres
d'arran de mar, esmusses carritxeres,
escambuixades penyes, vent gregal,
mar: esperit escènic, fonda sal,
roques brescades, conques salineres...
Ran de rel com llengua romanial
pateix flor el romaní de les caeres.

El jove, 1987

GLOSSARI

lo pus bell: el més bell

esvalot: brogit, renou

eufòrbia: planta de la família de les euforbiàcies

pleta: clos, porció de terreny on es pastura el bestiar

albó: Herba de la família de les liliàcies

llentrisqueres: llentrisca, planta anacardiàcia

escanya-rossins: planta de jardí

fua: envestida

xiulo: xiulet

fua: envestida

xiulo: xiulet

esmusses: obtuses, que no estan esmolades, que no tallen

GLOSSARI

escambuixades: despentinades

brescades: conjunt de bresques (és a dir, del conjunt de cel·les hexagonals que les abelles fabriquen dins el rusc per dipositar-hi la mel)

conques: concavitat, forat

caeres: casera. Cau, amagatall. També pot ser un rusc d'abella

«Lo pus bell catalanesc del món» és un poema eminentment descriptiu que celebra el paisatge mediterrani. En destaca tant la vegetació com la presència de la mar i el relleu rocallós. El recurs més important del poema és l'ús de la tècnica enumerativa: proposa una llarga enumeració de substantius (gairebé sempre acompanyats d'adjectius o complements descriptius) que acaba, gairebé al final del poema, amb tres punts suspensius. Aquesta enumeració suggereix la riquesa del paisatge natural. Un altre element clau del poema és el lèxic botànic: dialectal, específic i ric. Aquesta tria lèxica posa en valor la riquesa de la llengua catalana i contribueix a preservar-la. El títol del poema és clau per entendre'l: «bell catalanesc» és el nom amb què Ramon Muntaner es refereix a la llengua catalana. Així, el poema esdevé un homenatge no només al paisatge illenc, sinó també a la llengua.

La natura que apareix al poema resisteix a les inclemències: es parla, per exemple, dels pins que *s'enfilen a les voreres* o del vent que perfila el litoral rocós. Els dos darrers versos insisteixen en la dificultat: el romaní «pateix flor»; és a dir, floreix amb dificultats ran de rel. Així, se suggereix la idea que l'arrelament al paisatge i a la llengua s'aconsegueix malgrat les complicacions externes. La celebració de la riquesa i bellesa de la llengua catalana no ha d'oblidar els contextos hostils en què ha de sobreviure.

Us convidem a escoltar-lo a: [«Lo Pus Bell Catalanesc Del Món»](#) (musicat per Toti Soler)

Propostes per treballar el poema a l'aula

1. **Quin tipus de paisatge descriu el poema? És urbà o natural? Posa'n exemples.**
2. **Subratlla els verbs que trobis en el poema. Quants n'has trobat? Quin efecte genera la manca de verbs en un text?**
3. **Fixa't en la sonoritat d'aquests sintagmes: «espigats espígols», «esmusses carritxeres», «ran de rel com llengua romanial».**
 - 3.1. Són fàcils de pronunciar?
 - 3.2. Quins sons es repeteixen?

- 3.3. Per què creus que el poeta ha triat aquestes expressions complicades? Com a lector, quina sensació et produeix?
4. **Relaciona el contingut del poema amb el títol. Per què creus que els versos del poema són «el català més bell del món»?**
 5. **A partir del que has llegit, per què creus que és important posar nom a les coses (als objectes, a les plantes, als animals)? Penses que actualment coneixem els noms de la flora que ens envolta, o ens n'hem distanciat? Et sembla important descobrir o recordar els noms i els usos de les plantes?**
 6. **Busca a la xarxa tots els arbres i plantes que apareixen en aquest poema i fes-ne un àlbum fotogràfic. Pots afegir-hi la informació que et sembli rellevant: sinònims geogràfics, usos terapèutics i gastronòmics, etc.**
 7. **Relaciona aquest poema amb un tema actual (la pèrdua de la biodiversitat, la llengua, el territori, el canvi climàtic).**
 8. **Si haguessis d'escriure un poema on enumerassis tot el que hi ha en una ciutat, quines paraules triaries? Pots escriure un poema dels carrers del teu barri?**
 9. **Compara aquest poema amb «Camí florit», de Josep Maria Llompart (el trobaràs [aquí](#)). Quines similituds i diferències hi detectes?**
 10. **INVESTIGA I SINTETITZA. La poesia de l'Escola mallorquina ha tingut un gran impacte en els poetes del segle XX. Busca informació sobre el tema del paisatge en poetes com Maria Antònia Salvà, Joan Alcover i Miquel Costa i Llobera i situa el poema de Bonet en relació amb aquesta tradició.**

MODELS DE RESPOSTES

1. El poema descriu un paisatge natural a través de l'enumeració d'elements propis de la vegetació mediterrània. Al glossari trobareu la definició dels noms d'algunes de les plantes i espècies que apareixen al poema.
2. El text gairebé no té verbs. La major part del poema és una llarga enumeració de substantius i adjectius. Aquest recurs evoca la riquesa, però pot generar un efecte desconcertant en el lector, que està esperant que n'aparegui algun que doni sentit al que està llegint.
3. 3.2. Es repeteixen les sibilants (-s) i les vibrants (-r).
3.3. El poeta juga amb les al·literacions i els trets dialectals per evidenciar la riquesa, tant del paisatge com de la llengua.
4. En primera instància, es pot interpretar el poema, literalment, com una enumeració de les paraules i sons més bells del català. En aquest sentit, la selecció curosa del lèxic s'ha de considerar un intent d'exposar paraules amb fonètica sorprenent, que cal pronunciar

amb cura. Però el contingut del poema (les referències al paisatge: la mar, les roques, el vent, la vegetació) manifesta el lligam entre llengua i territori. La bellesa de la llengua resta també en el paisatge on habita. Hi ha una reivindicació política de la llengua pròpia, necessària per entendre, anomenar i preservar l'espai i la identitat.

5. Resposta oberta.
6. Resposta oberta.
7. Resposta oberta.
8. Resposta oberta.
9. En els dos poemes hi ha una enumeració descriptiva que fa referència al paisatge mediterrani. El lèxic d'ambdós poemes designa elements naturals, especialment la flora. Com a diferències, podem assenyalar que el poema de Llompart és més breu, ja que consta només d'una sola estrofa i que els substantius apareixen isolats, sense complements i sense cap acció ni verb.
10. Podeu trobar [informació sobre l'Escola Mallorquina](#) a l'espai [LletrA](#) de la UOC.

Parc natural de Montdragó, a Mallorca
Font: illesbalears.travel

Qüestió d'estil

L'obra de Bonet és molt àmplia i diversa, també en registres. En alguns poemes podem trobar exemples de col·loquialismes i d'expressions que sorprenen el lector. Aquí en tens una mostra, extret del llibre *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, ca n'Amat a l'ombra?* (1976):

[...] aquí cal fer una cleca doble de Xoriguer,
que és una ginebrota de Menorca,
per recordar el color del taronger
que, quan la caga, cau i prou, no es torca
amb paper de columna encomiàstica,
fantàstica, elefantiàstica,
entusiàstica, onomàstica,
elàstica, orgiàstica, dinàstica, escolàstica,
anímula, vàgula, blàndula,
pal·lídula, rígida, núdula, dràstica,
tant si és el dia del sant com el de l'enravenada clàssica.

GLOSSARI

cleca: fer xerinola, mantenir converses animades, divertir-se

ginebrota: augmentatiu de ginebra, licor típic de Menorca

torcar-se: netejar amb un drap o un paper

enravenada: tibada, rígida. A Mallorca és habitual utilitzar *enravenada* per parlar d'una erecció

Propostes per treballar el poema a l'aula

1. Subratlla, en els versos anteriors, totes les paraules que et semblin vulgarismes.
2. Busca un exemple de sufix amb sentit pejoratiu.
3. Busca quines paraules s'han afegit al poema per proximitat fonètica i no de sentit. Amb l'ajuda d'un diccionari, intenta identificar les paraules inventades.
4. Intenta trobar cinc paraules que també acabin en *-tica* i afegeix, així, un nou vers al poema.
5. Quina funció creus que tenen aquests recursos?
6. Aquest estil contrasta marcadament amb altres poemes que has llegit prèviament. De quina manera? Intenta comparar aquest fragment amb el poema «Foc d'ocell», tot cercant-ne diferències i semblances.

Un dels recursos estilístics que fa servir Blai Bonet a la seva poesia consisteix a la substitució d'una paraula d'una frase feta per una altra que sorprengui. L'objectiu és generar estranyesa, desmuntar l'expressió tòpica per aconseguir-ne generar un significat nou. Amb això, desautomatitza el llenguatge massa codificat.

7. Llegeix les expressions següents, extretes de l'obra de Bonet, i digues quina seria l'expressió habitual. Tingues en compte que hi pot haver més d'una opció correcta:

Per exemple: *a la ginebra i cinc* ► *a la una i cinc*

Expressió poètica de Blai Bonet	Expressió habitual
• devers la cripta en punt • amb un forat al cor i un altre a la sabata • brillant amb creu pròpia • sé que mai no anirem a doble espai • plou quasi en vers • t'enyoro a quinze dies vista • hi viuen sense dir aquesta boca és teva • ho tapem amb paper de diari parlat • sabem fins al darrer llim de les fosques • jo que venia de tenir un 10 en calladura • Era dissabte horablava • tenia la paraula pel mànec • que dona la cara, el tòrax, les mans del camí dels peus	

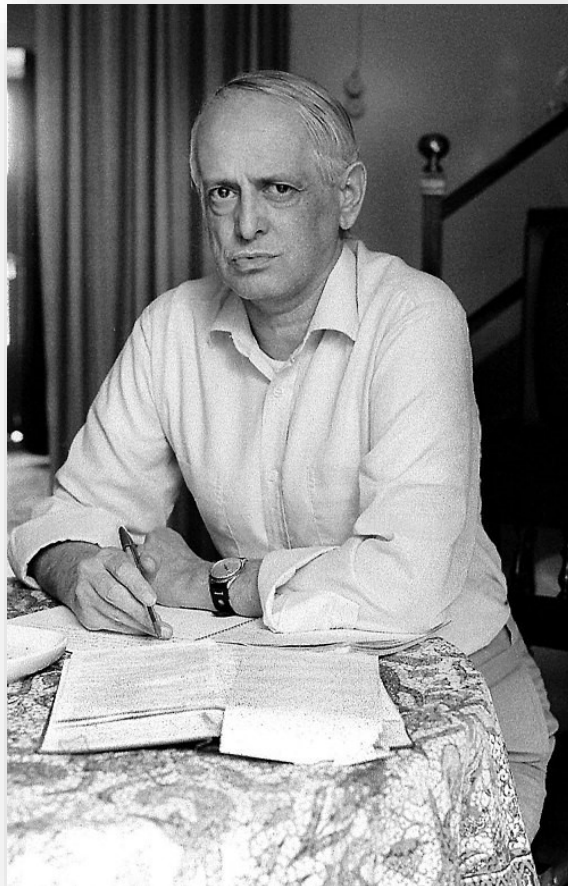
8. Posa en pràctica aquest recurs amb una expressió, partint dels exemples que hem facilitat.

MODELS DE RESPOSTES

1. Vulgarismes: «caga», «enravenda» i una sèrie d'adjectius inventats que es poden considerar despectius.
2. Sufixos: *-ota* («ginebrota»), *-ula* («vàgula», «blàndula»)...
3. Des de l'adjectiu «encomiàstica» fins a «*escolàstica*» i des de d'«*ánimula*» fins a «*núdula*». Paraules inventades: «ginebrota», «elefantiàstica», «*ánimula*», «*vàgula*», «*blàndula*», «*pal-lídula*» i «*núdula*».
4. Resposta oberta.
5. L'autor busca sorprendre el lector, fer-lo còmplice del joc d'invencions i paraules fora de context que proposa.
6. La diferència principal és que en poemes com «Foc d'ocell», l'autor fa prevaldre el missatge per sobre de la forma, és a dir, que vol fer entenedor un contingut, mentre que en poemes com aquest darrer, el joc lèxic i l'absurditat subratllen la rellevància de l'estil.
7.
 - «devers la cripta en punt» ► *devers la una en punt*
 - «amb un forat al cor i un altre a la sabata» ► en aquesta expressió, Bonet combina el dolor espiritual, interior («cor») i el físic, exterior, visible i/o material («sabata»). Es podria substituir per *amb un forat al cor i un altre a l'ànima* (per homogeneïtzar l'ús metafòric de la primera expressió, el *forat al cor*, i l'ús literal de la segona, el *forat a la sabata*). Una altra possibilitat seria a la inversa: *amb un forat a la butxaca i un altre a la sabata*, per exemple.
 - «brillant amb creu pròpia» ► *brillant amb llum pròpia*
 - «sé que mai no anirem a doble espai» ► fa referència a l'expressió 'escriure a doble espai', de manera que una expressió equivalent podria ser *sé que mai no escriurem a doble espai*, en el sentit que *mai no anirem a bon port*, o bé que la nostra relació no és uniforme, per tant, reglada o convencional, o bé tot al contrari, que la distància que ens separa sempre serà molt estreta.
 - «plou quasi en vers» ► podria fer referència a l'expressió 'escriure en vers' i equivaldria a *escriu quasi en vers*. També es podria interpretar com a *plou a raig fet, a bots i barrals*. El que és important és la sensació de bellesa que transmet.
 - «t'enyoro a quinze dies vista» ► *et cito a quinze dies vista*, és a dir, que han quedat dintre de quinze dies; o bé es podria interpretar com a *t'enyoro abans d'hora*.
 - «hi viuen sense dir aquesta boca és teva» ► *hi viuen sense dir aquesta boca és meva*
 - «ho tapem amb paper de diari parlat» ► *ho tapem amb paper de diari escrit* o, senzillament, *ho tapem amb paper de diari*. Aquesta expressió probablement té a veure amb una ocultació, potser barroera tot i que també podria fer referència al fet d'evitar abordar un tema concret i sensible per als interlocutors i desviar la conversa cap a temes banals.

- «sabem fins al darrer llim de les fosques» ► *sabem fins al darrer llim de les olles*, que procedeix de la dita 'saber del llim de les olles', que vol dir 'saber molt i de moltes coses; ésser molt savi'.
- «jo que venia de tenir un 10 en calladura» ► podria interpretar-se com a *jo que venia de tenir un 10 en conducta* o bé *jo que venia de tenir un 10 en actitud* (en referència a la capacitat de 'callar' del poeta) o potser tot el contrari, *jo que venia de tenir un 10 en penques, en barrut*.
- «Era dissabte hora blava» ► *Era dissabte horabaixa, al capvespre*
- «tenia la paraula pel mànec» ► *tenia la paella pel mànec*
- «que dona la cara, el tòrax, les mans del camí dels peus» ► *que dona la cara*. La resta de l'expressió és una expansió de l'expressió a la resta del cos, una hipèrbole, probablement, ben poc habitual en el llenguatge col·loquial.

8. Resposta oberta.

Referències bibliogràfiques i altres recursos didàctics

Sobre l'autor i la seva obra

- Blai Bonet al [Mapa Literari Català](#)
- [Casa Blai Bonet](#)
- [Blai Bonet - sobre blai bonet - Magisteri Teatre - Mag Poesia \(MallorcaWeb\)](#)
- [Blai Bonet | Associació d'Escriptors en Llengua Catalana](#)
- [Blai Bonet - Crear i viure: Poetes, ara - Arxiu TVE Catalunya](#)

Poemes de Blai Bonet

- «[Ets un sol](#)» (Jaume Pons Alorda llegeix Blai Bonet)
- [Selecció de Poesia Catalana \(UOC\)](#)
- [Blai Bonet - Poemes - Versos.cat](#)
- [Blai Bonet](#) a la Poeteca
- [Joc amorós](#), Silvamara
- Música de poetes: [Lo pus bell catalanesc del món](#) (musicat per Toti Soler)
- Entrevista a Dols i Sampol (curadors) sobre la publicació de l'obra completa de Bonet: [Blai Bonet, més de mil pàgines de magma poètic](#)

Referències bibliogràfiques

- Lloveras, Xavier: «[L'estil en la poesia de Blai Bonet](#)». *Reduccions*. Núm. 96 (Març 2010), p. 158-178 (Estudis i comentaris) , ISSN 2385-4634
- Pons, Margalida (1998): *Poesia insular de postguerra: quatre veus dels anys cinquanta*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.